

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ДИСФУНКЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

©2024 КРИВОРУЧКО М. Ю., ПОСТОЛОВА Д. І.

УДК 658.15:338.43]:330.34
JEL: G30; G31; M40; Q14

Криворучко М. Ю., Постоловка Д. І. Аналіз грошових потоків у системі управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів аграрного бізнесу в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку

Стаття присвячена аналізу грошових потоків у системі управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів аграрного бізнесу в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку. У процесі підготовки статті використано такі загальнонаукові методи як узагальнення, аналіз, синтез, табличний і монографічний, а також методи фінансового аналізу. За результатами дослідження встановлено, що в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку посилюються виклики для фінансово-господарської діяльності суб'єктів аграрного бізнесу – ускладнення логістики, зниження попиту, нестача власних фінансових ресурсів, нестабільність курсу валют, складність планування та прогнозування діяльності. Відзначено відносно позитивний прогноз щодо рентабельності діяльності агропідприємств у сфері рослинництва у 2024 р. Недостатній попит, нестача робочої сили, так звані «інші фактори» (до них доцільно віднести виклики воєнного стану) визначено як фактори, що найбільше стримують сільськогосподарську діяльність. На основі опрацювання даних звітності ПрАТ «Лебединський насіннєвий завод», провідного сільськогосподарського підприємства Черкаської області, визначено, що 2022 р. став своєрідним «піком» соціально-економічної дисфункції, негативно вплинувши на показники фінансово-господарської діяльності підприємства. Акцентовано увагу на тому, що у 2023 р. підприємство продемонструвало часткове поліпшення показників, проте аналіз грошових потоків дозволяє дійти висновку про загалом низький рівень ліквідності, що може негативно вплинути на платоспроможність даного суб'єкта господарювання. Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням інструментів фінансового менеджменту, які можна використати для підвищення ефективності фінансової політики підприємства. Так, доцільно проаналізувати можливості використання фінансового важеля з метою оптимізації структури власного та позикового капіталу і підвищення рентабельності діяльності. Основним методичним викликом для здійснення аналітичних розрахунків залишається складність прогнозування показників діяльності.

Ключові слова: аналіз грошових потоків, фінансово-господарська діяльність, суб'єкти аграрного бізнесу, дисфункція соціально-економічного розвитку.

Табл.: 12. Бібл.: 9.

Криворучко Михайло Юрійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, управління та адміністрування, Черкаський державний бізнес-коледж (вул. В. Чорновола, 243, Черкаси, 18028, Україна)

E-mail: misha2005@ua.fm

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6150-864X>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAG-8491-2021>

Постоловка Діана Ігорівна – здобувач, кафедра економіки, управління та адміністрування, Черкаський державний бізнес-коледж (вул. В. Чорновола, 243, Черкаси, 18028, Україна)

E-mail: diana_postolovka10@ukr.net

UDC 658.15:338.43]:330.34
JEL: G30; G31; M40; Q14

Kryvoruchko M. Yu., Postolovka D. I. An Analysis of Cash Flows in the System of Management of Financial and Economic Activities of Subjects of Agrarian Business in the Context of Dysfunction of Socioeconomic Development

The article is devoted to the analysis of cash flows in the system of management of financial and economic activities of subjects of agrarian business in the context of dysfunction of socioeconomic development. In the process of preparing the article, such general scientific methods as generalization, analysis, synthesis, tabular and monographic, as well as methods of financial analysis were used. According to the results of the study, it is found that in the conditions of dysfunction of socioeconomic development, the following challenges for the financial and economic activities of the subjects of agricultural business are increasing: complication of logistics, decrease in demand, lack of own financial resources, instability of the exchange rate, complexity of planning and forecasting activities. A relatively positive forecast for the profitability of agricultural enterprises in the field of crop production in 2024 is specified. Insufficient demand, labor shortages, the so-called «other factors» (these include the challenges of martial law) are identified as the factors that most hinder agricultural activity. Based on the processing of reporting data of PJSC «Lebedyn Seed Plant», the leading agricultural enterprise of the Cherkasy region, it is determined that 2022 was a kind of «peak» of socioeconomic dysfunction, negatively affecting the indicators of the financial and economic activities of the enterprise. Attention is focused on the fact that in 2023 the enterprise demonstrated a partial improvement in indicators, but the analysis of cash flows allows us to conclude that there is a generally low level of liquidity, which may adversely affect the solvency of this economic entity. Prospects for further research are related to the study of financial management instruments that can be used to improve the efficiency of the financial policy of enterprise. Thus, it is expedient to analyze the possibilities of using financial leverage in order to optimize the structure of equity and debt capital and increase the profitability of activities. The main methodological challenge for the implementation of analytical calculations is the complexity of forecasting performance indicators.

Keywords: analysis of cash flows, financial and economic activity, subjects of agrarian business, dysfunction of socioeconomic development.

Tabl.: 12. Bibl.: 9.

Kryvoruchko Mykhailo Yu. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics, Management and Administration, Cherkasy State Business College (243 V. Chornovola Str., Cherkasy, 18028, Ukraine)

E-mail: misha2005@ua.fm

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6150-864X>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAG-8491-2021>

Postolovka Diana I. – Applicant, Department of Economics, Management and Administration, Cherkasy State Business College (243 V. Chornovola Str., Cherkasy, 18028, Ukraine)

E-mail: diana_postolovka10@ukr.net

Статтю написано в рамках виконання науково-дослідної роботи «Вплив та наслідки вірусної дисфункції на інституційний та соціально-економічний розвиток регіону (на прикладі Черкаської області)» (державний реєстраційний номер 0121U110851).

Аграрний бізнес – провідна галузь економіки України, яка забезпечує зайнятість населення, створює додану вартість, генерує ВВП. Дисфункція соціально-економічного розвитку, пов'язана з коронакризою (2020–2021 рр.) і воєнним станом (з лютого 2022 р.), порушила нормальне функціонування економіки, вплинувши на результати діяльності суб'єктів господарювання, включно із суб'єктами аграрного бізнесу.

За результатом фінансово-господарської діяльності суб'єктів аграрного бізнесу формуються грошові потоки в операційній, інвестиційній та фінансовій площинах. Аналіз грошових потоків посідає чільне місце в системі управління фінансово-господарською діяльністю аграрних компаній, формуючи основу для прийняття управлінських рішень.

Проблематика аналізу грошових потоків у системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства отримала широке висвітлення у працях вітчизняних науковців, чиї інтереси варіюються від методики аналізу до його організації на підприємстві [1–3].

Незважаючи на значну кількість наукових розвідок у сфері аналізу грошових потоків, актуальним залишається його проведення для суб'єктів аграрного сектора з метою прийняття відповідних управлінських рішень в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку.

Метою статті є аналіз грошових потоків у системі управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів аграрного бізнесу в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку. Досягнення цієї мети передбачає дослідження результатів фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Лебединський насінневий завод» – провідного сільськогосподарського підприємства Черкаської області у сфері рослинництва.

У рамках дослідження використано загальнонаукові методи, такі як: узагальнення, систематизація, аналіз, синтез, табличний і монографічний методи; спеціальні методи фінансового аналізу. Стаття містить огляд викликів і прогноз розвитку аграрної галузі країни на 2024 р.; вказано програми із Плану реалізації Стратегії розвитку Черкаської області на період 2021–2023 рр., які покликані

сприяти смарт-спеціалізації регіону у сфері сільськогосподарського виробництва. Надано організаційно-економічну характеристику ПрАТ «Лебединський насінневий завод», проведено аналіз його грошових потоків. Визначено перспективи подальших досліджень з метою прийняття управлінських рішень щодо поліпшення показників діяльності досліджуваного підприємства

Період 2020–2024 рр. характеризується поглибленням дисфункції соціально-економічного розвитку, що порушило нормальне функціонування аграрного сектора економіки України: спочатку пандемія 2020–2021 рр. спричинила коронакризу, потім – воєнний стан, починаючи з кінця лютого 2022 р., обумовив виклики для сільськогосподарських підприємств, що пов'язані із забезпеченням власної фінансово-господарської діяльності: зниження попиту, проблеми з логістикою, пошкодження майна підприємств, нестабільність курсу валют, складність планування та прогнозування.

Відповідно до матеріалів аналітичного звіту Міністерства аграрної політики та продовольства України, з метою прогнозування діяльності суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки у 2024 р. можна виокремити такі передумови, як: збереження поточного рівня безпекової ситуації та експорту морським шляхом; відсутність перешкод на західному кордоні. Узагальнення дослідження змінних факторів впливу наведено в *табл. 1*.

Таким чином, можна зробити висновок про загалом позитивний прогноз щодо діяльності суб'єктів галузі рослинництва в Україні. Узагальнення прогнозу щодо рівня прибутковості рослинництва наведено в *табл. 2*.

Отже, у 2024 р. очікується зростання рівня рентабельності для основних зернових та олійних культур. Мінімальна прибутковість прогнозується для пшениці, збитковість – для ячменю та кукурудзи, для решти культур – прибутковість. Водночас рівень рентабельності залишається в 10 разів нижчим порівняно з довоєнним періодом.

Узагальнення даних опитувань суб'єктів аграрного бізнесу щодо перспектив розвитку їх діло-

Таблиця 1

Прогноз на 2024 р. щодо змінних факторів впливу на діяльність суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки (рослинництво)

Фактор	Характер зміни
Обмінний курс гривні	становитиме 40,7 грн/USD
Врожайність	зниження врожайності на 4–5%
Норми внесення добрив	збільшення на 15–20%
Норми внесення засобів захисту рослин	залишаться на поточному рівні
Орендна плата за землю	зростання на 5% до 125 USD/га у зв'язку з відкриттям ринку продажу землі для юридичних осіб
Вартість елеваторних послуг	зростання через подорожчання електроенергії
Ціни на с/г продукцію	відновлення цін завдяки стабільному експорту, незважаючи на загальну тенденцію до зниження світових цін
Вартість експортної логістики	залишиться на поточному рівні

Джерело: складено за [4].

Таблиця 2

Прогноз на 2024 р. щодо середнього рівня прибутковості основних видів зернових та олійних культур, USD/т

Культура	Рік			
	2021	2022	2023	2024 (прогноз)
Озима пшениця	81	-38	-18	2
Ярий ячмінь	45	-59	-57	-47
Кукурудза	67	-48	-24	-29
Соняшник	322	-25	-4	55
Соя	274	-14	69	76
Озимий ріпак	325	-22	5	38

Джерело: складено за [4].

вої активності дозволяє виокремити найбільш суттєві фактори, що стримують сільськогосподарську діяльність (табл. 3).

Можна підсумувати, що протягом 2020 р. – I кв. 2024 р. серед факторів, що стримують сільськогосподарську діяльність підприємств, зростає роль таких факторів, як недостатній попит, нестача робочої сили та інші фактори (до яких доцільно включити виклики воєнного стану).

Сільськогосподарська діяльність є пріоритетною галуззю економіки Черкаської області. У рамках реалізації програми розвитку Черкащини смарт-спеціалізація С.1 «Інноваційні агротехнології, глибока переробка сільськогосподарської продукції, висока якість продуктів харчування» [6, с. 75–79] визначено сім проектів регіонального рівня з відповідним планом фінансування (табл. 4).

Таким чином (див. табл. 4), протягом 2021–2023 рр. передбачалася реалізація різнопланових

проектів в аграрній сфері на загальну суму 682 364 тис. грн (або 682,3 млн грн). Введення воєнного стану на початку 2022 р. визначило зміни в державній фінансовій політиці на національному та регіональному рівнях, що призвело до зупинки реалізації проектів через брак коштів. Органи державної влади та місцевого самоврядування проводять консультації щодо перспектив подальшого фінансування кожного із зазначених проектів.

ПрАТ «Лебединський насінневий завод» – український вертикально-інтегрований агропромисловий холдинг, що спеціалізується на торгівлі посівним матеріалом і засобами захисту рослин, вирощуванні зернових і технічних культур [8].

Розглянемо динаміку загальних економічних показників підприємства на основі інформації сервісу моніторингу Опендатабот (табл. 5).

На підставі даних можемо зробити такі висновки. Протягом 2020–2023 рр. зростає загальний обсяг доходів підприємства на 52%, проте чистий прибуток у 2023 р. значно знижується проти по-

Фактори, що стримують сільськогосподарську діяльність

Фактор	Питома вага агропідприємств, діяльність яких стримується відповідним фактором (%)				
	2020	2021	2022	2023	I кв. 2024
Недостатній попит	10	10	10–20	20–30	20–30
Погодні умови	20–30	20–30	20–30	20–30	20–30
Нестача робочої сили	0–10	0–10	0–10	0–10	10
Нестача матеріалів, устаткування	0–10	0–10	0–10	0–10	0–10
Фінансові обмеження	20–30	20–30	20–30	20–30	20–30
Інші фактори	20–30	20–30	40–50	40–50	40
Нічого не стримує	30–40	30–40	20–30	20–30	20–30

Джерело: складено за [5].

Орієнтований фінансовий план реалізації проєктів у рамках програми смарт-спеціалізації Черкаської області «Інноваційні агротехнології, глибока переробка сільськогосподарської продукції, висока якість продуктів харчування»

Назва проєкту	Вартість, тис. грн			
	2021	2022	2023	Разом
Стимулювання виробництва продукції сільського господарства та її первинної переробки з високою доданою вартістю	2200	5600	2200	10000
Розвиток індустріальних парків області	–	320000	320000	640000
Органічна Черкащина	220	275	440	935
Підтримка розвитку с/г кооперативів та сімейних фермерських господарств	7143	7143	7143	21429
Черкаський гостинець – запровадження нових технологій збуту сільськогосподарської продукції	300	300	100	700
Розвиток рибного господарства Черкаської області	2200	2200	2200	6600
Створення наукового консультаційного центру з питань технології зберігання, переробки плодоовочевої продукції, якості і безпеки харчових продуктів	900	900	900	2700
Усього	12963	336418	332983	682364

Джерело: складено за [7, с. 19].

Загальні економічні показники діяльності ПрАТ «Лебединський насінневий завод» за 2020–2023 рр., тис. грн

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Дохід	10 311 543	13 733 477	13 410 154	15 679 990
Чистий прибуток	24596	39 871	–186 905	3 344
Активи	8 505 763	12 087 174	11 147 733	12 658 585
Зобов'язання	8 577 447	12 176 390	11 533 656	13 100 012
Кількість працівників, осіб	720	702	921	970

Джерело: складено за [9].

казника 2020–2021 рр. (на 86%), а у 2022 р. діяльність ПрАТ «Лебединський насінневий завод» була збитковою.

Протягом періоду, що досліджується, спостерігаємо зростання активів компанії на 48,8%, зобов'язань – на 52,7%, кількість працівників зростає на 34,7% – із 720 осіб у 2020 р. до 970 осіб у 2023 р.

У табл. 6 наведено інформацію про власників та площі земельних ділянок ПрАТ «Лебединський насінневий завод».

Підприємство має власну земельну ділянку площею 3,6 га. Іншу частину земельного фонду в користуванні підприємство орендує в комунальних підприємств та ТОВ «Агросервіс 2012». Загальний земельний банк підприємства у 2024 р. складає 45,65 га.

У табл. 7 наведено динаміку реалізації підприємства за 2020–2023 рр.

Згідно з даними табл. 7 спостерігаємо зростання обсягів реалізації ПрАТ «Лебединський на-

сінневий завод» у 2020–2023 рр. на 16,7%. Протягом 2020–2023 рр. підприємство здійснювало реалізацію обробленого посівного насіння, оптову торгівлю зерном і кормами для тварин, торгівлю хімічними продуктами, паливом та електроенергією.

Фінансово-господарська діяльність досліджуваного підприємства протягом аналізованого періоду пов'язана з рухом коштів відповідно до виду діяльності – операційної, фінансової та інвестиційної (табл. 8).

Проведений аналіз руху грошових потоків від операційної діяльності дозволяє дійти таких висновків. Протягом 2020–2022 рр. спостерігаємо перевищення вибуття над надходженнями, в результаті чого формувався від'ємний потік від операційної діяльності. У 2023 р. надходження перевищують витрачання, у результаті спостерігаємо додатний грошовий потік на кінець 2023 р.

У структурі надходжень основну частку займають доходи від реалізації продукції та авансові

Таблиця 6

Земельні ділянки в користуванні ПрАТ «Лебединський насінневий завод» у 2024 р.

Власник, тип користування	Призначення	Площа, га
ПрАТ «ЛНЗ» (приватна власність)	Розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд підприємств переробної, машинобудівної та іншої промисловості	3,59
Матусівська сільська рада (оренда, комунальна власність)	Розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель і споруд підприємств переробної, машинобудівної та іншої промисловості	1,76
Шполянська міська рада (оренда, комунальна власність)	Ведення товарного сільськогосподарського виробництва	3,0
ТОВ «Агросервіс 2012» (оренда, приватна власність)	Розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель і споруд підприємств переробної, машинобудівної та іншої промисловості	37,3

Джерело: складено за [9].

Таблиця 7

Динаміка реалізованої продукції ПрАТ «Лебединський насінневий завод»

Вид продукції	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Оброблення насіння для відтворення	189914	224188	498557	1370938
Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин	5124403	6463062	4407248	6703673
Оптова торгівля хімічними продуктами	4712551	5066859	6087631	5982580
Оптова торгівля іншими товарами господарського призначення	55023	60120	785272	17185
Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами	178969	166834	1582904	1566518
Торгівля електроенергією	204772	182468	77373	36096
Разом	10465632	13733479	13438985	15679990

Джерело: складено на основі фінансової звітності підприємства.

**Аналіз грошових потоків ПрАТ «Лебединський насінневий завод» від операційної діяльності
за 2020–2023 рр., млн грн**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2020/2020, +/-	Темп зростання 2023/2020, %
Надходження, у тому числі:	18657	21227	15803	20896	2239	12,00
реалізація продукції (товарів, робіт, послуг)	15213	13677	11005	19590	4377	28,77
повернення авансів інших податків і зборів	128	622	355	218	90	70,31
надходження авансів від покуп- ців і замовників	3307	6922	4414	1077	-2230	-67,43
інші надходження	9	6	29	11	2	22,22
Витрати, у тому числі:	18950	21966	16008	20692	1742	9,19
постачальникам	6100	9370	8149	10566	4466	73,21
оплата праці	70	83	102	123	53	75,71
розрахунки з податків і зборів	21	39	27	29	8	38,10
витрати на оплату авансів	5302	7140	5334	4553	-749	-14,13
витрати на оплату повернення авансів	7388	5259	2249	5267	-2121	-28,71
інші витрати	69	75	147	154	85	123,19
ЧГП від операційної діяльності	-293	-739	-205	204	497	69,62

Джерело: складено та розраховано авторами на основі фінансової звітності підприємства.

платежі покупців. Основну частку витрачано складають витрати постачальникам та розрахунки з працівниками та бюджетом.

Далі проаналізуємо грошовий потік підприємства від інвестиційної діяльності (табл. 9).

Щодо інвестиційних грошових потоків, можемо зауважити, що протягом 2020–2022 рр. за результатами інвестиційної діяльності ПрАТ «ЛНЗ» надходження перевищували витрати. Варто зауважити, що протягом 2023 р. інвестиційна діяльність у компанії не велась.

У табл. 10 наведено динаміку руху грошових коштів на підприємстві від фінансової діяльності.

Як свідчать дані табл. 10, протягом 2020–2022 рр. підприємство активно використовувало позики, а отже, сплачувало відсотки. Фінансова діяльність ПрАТ «ЛНЗ» генерувала додатний грошовий потік, за винятком 2022 р., коли витрати від фінансової діяльності перевищили надходження на 37 млн грн. Загалом спостерігаємо позитивний чистий грошовий потік протягом усього досліджуваного періоду, за винятком 2022 р.

Далі спробуємо проаналізувати ефективність руху грошових потоків на підприємстві. Для цього

варто використати різні види розрахунків коефіцієнтів. Усі дані взяті з балансу підприємства. Розпочнемо з коефіцієнтів ліквідності грошового потоку, поточної платоспроможності та абсолютної платоспроможності. Розрахунки наведено в табл. 11.

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку визначається як частка вхідних і вихідних грошових потоків, тобто загальну суму притоку грошових коштів ділимо на загальну суму відтоку грошових коштів. Нормативом вважається ситуація, коли показник дорівнює або більше одиниці.

З табл. 11 бачимо, що коефіцієнт ліквідності грошового потоку знаходиться в межах нижче одиниці. Це доводить, що грошові потоки на підприємстві не є ліквідними, а це означає, що не вистачає грошових потоків, які змогли б покрити відтік грошових коштів. Зміна в роках має незначне відхилення, у 2022 р., коли цей показник максимально був наближений до норми.

Коефіцієнт поточної платоспроможності показує, наскільки надходження від операційної (поточної) діяльності покривають витрати на господарський оборот – як бачимо з табл. 11, показники мають позитивну тенденцію – у 2021 та 2022 рр. цей показник вищий за одиницю, а це означає, що під-

Таблиця 9

**Аналіз грошових потоків ПрАТ «Лебединський насінневий завод» від інвестиційної діяльності
за 2020–2023 рр., млн грн**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2020/2020, +/-	Темп зростання 2023/2020, %
Надходження, у тому числі:	3	9	201	0	-3	0
виручка від продажу довгострокових активів	-	-	-	-	-	-
отримані відсотки, дивіденди	3	4	6	0	-3	0
інші надходження	0	5	195	0	0	0
Витрати, у тому числі:	0	0	0	0	0	0
придбання об'єктів основних засобів	-	-	-	-	-	-
нематеріальних активів	-	-	-	-	-	-
довгострокові фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-
інші витрачання	-	-	-	-	-	-
ЧГП від інвестиційної діяльності	3	9	201	0	-3	0

Джерело: складено та розраховано авторами на основі фінансової звітності підприємства.

Таблиця 10

**Аналіз грошових потоків ПрАТ «Лебединський насінневий завод» від фінансової діяльності
за 2020–2023 рр., млн грн**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2020/2020, +/-	Темп зростання 2023/2020, %
Надходження, у тому числі:	2264	4159	957	0	-2264	0
отримання позик	2264	4159	957	0	-2264	0
інші надходження						
Витрати, у тому числі:	1920	3225	989	0	-1920	0
викуп власних акцій						
погашення позик	1920	3225	989	0	-1920	0
ЧГП від фінансової діяльності	345	735	-32	0	-345	0
Чистий грошовий потік (ЧГП)	54	5	-37	204	150	277,8

Джерело: складено та розраховано авторами на основі фінансової звітності підприємства.

Таблиця 11

**Розрахунок коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності грошового потоку
ПрАТ «Лебединський насінневий завод» за 2020–2023 рр.**

№ з/п	Показник	Рік				Відхилення, +/-	
		2020	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
1	Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	0,98	0,96	0,99	0,95	0,03	-0,04
2	Коефіцієнт поточної платоспроможності	1,02	0,99	1,08	1,03	0,09	-0,05
3	Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,11	0,09	0,14	0,08	0,05	-0,06

Джерело: розраховано авторами.

приємство має кошти (від операційної діяльності), щоб покрити витрати на господарську діяльність.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, що грошових коштів (абсолютних ліквідних активів) недостатньо для негайного погашення всіх поточних зобов'язань – у 2023 р. цей показник мав найнижче значення, яке дорівнювало 0,08.

Усі зазначені показники у 2022 р. зросли порівняно з 2021 р., але вже у 2023 р. знову знизилась. Тому робимо висновок, що грошові кошти на підприємстві не є ліквідними, та їх не вистачає для того, щоб покрити всі необхідні витрати.

Наступний показник, який дозволяє проаналізувати достатність грошових коштів на фінансування власних потреб, – достатність грошового потоку на самофінансування. Коефіцієнт достатності грошового потоку на самофінансування розраховується шляхом ділення різниці між надходженням і вибуттям грошових коштів від операційної діяльності на суму вибуття грошових коштів від інвестиційної діяльності.

Результати цих обчислень показали такі результати: за 2021 р. цей коефіцієнт становить $-0,23$, за 2022 р. – $0,45$, за 2023 р. – $0,35$. Тому робимо висновок, що грошових коштів у підприємства не вистачає для самофінансування, тобто компанія потребує зовнішнього фінансування для забезпечення власної діяльності.

Наступним етапом буде обчислення коефіцієнтів ефективності та рентабельності грошових потоків. Результати наведено в *табл. 12*.

Коефіцієнт ефективності грошових потоків розраховується як різниця надходження та вибуття грошових коштів, поділена на суму їх вибуття. Як бачимо з *табл. 12*, ефективність грошових по-

токів показує негативні результати, що говорить про те, що вхідні грошові кошти не в змозі покрити вихідні потреби підприємства, тому цей показник є від'ємним. Робимо висновок про низький рівень ефективності грошових коштів.

Коефіцієнти рентабельності притоку та відтоку розраховуються як частка чистого прибутку на суму відтоків чи притоків грошових коштів. Дані показники мають позитивне значення. Рентабельність показує співвідношення чистого прибутку до витрат, а саме, говорить про зміну кількості гривень чистого грошового потоку.

Коефіцієнт рентабельності залишку грошових коштів показує достатність розмірів залишкових коштів на підприємстві. Результати показали додатні величини (2021 р. – $2,3$; 2022 р. – $3,8$; 2023 р. – $1,5$), тому можемо сказати, що підприємство має залишкові кошти, які варто пустити в оборот, щоб максимальна сума коштів була задіяна в діяльності підприємства та покривала необхідні поточні витрати.

Коефіцієнт рентабельності грошових витрат від операційної діяльності розраховується як різниця притоку та відтоку грошових коштів від операційної діяльності, поділена на відтік грошових коштів від операційної діяльності. Спостерігаємо негативне відхилення у 2021 р. ($-0,01$), але вже у 2022 та 2023 рр. цей показник підвищився і вказує на те, що було перевищення витрат грошових коштів за операційною діяльністю.

Провівши аналіз надходження та вибуття грошових коштів, можемо зробити висновок, що підприємство має дефіцитний грошовий потік. Це призводить до зниження платоспроможності та ліквідності. Виникають проблеми з невчасним погашенням кредиторської заборгованості, невчасною виплатою заробітної плати, а це, своєю

Таблиця 12

Аналіз коефіцієнтів ефективності та рентабельності грошових коштів

№ з/п	Показник	Рік				Відхилення, +/-	
		2020	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
1	Коефіцієнт ефективності грошових потоків	-0,002	-0,04	-0,001	-0,05	0,04	-0,05
2	Коефіцієнт рентабельності притоку грошових коштів	0,04	0,05	0,04	0,02	-0,01	-0,02
3	Коефіцієнт рентабельності відтоку грошових коштів	0,05	0,05	0,05	0,03	0	-0,02
4	Коефіцієнт рентабельності залишку грошових коштів	2,7	2,3	3,8	1,5	1,5	-2,3
5	Коефіцієнт рентабельності грошових витрат за операційною діяльністю	0,08	-0,01	0,09	0,03	0,09	-0,06

Джерело: розраховано авторами.

чергою, призводить до зниження продуктивності праці та посилення штрафних санкцій.

Отже, грошові потоки займають значне місце у формуванні оборотного капіталу, що забезпечує підтримання ліквідності та платоспроможності підприємства на достатньому рівні. Результати проведеного аналізу показали, що фінансово-господарська діяльність ПрАТ «Лебединський насінневий завод» призводить до зниження показників ліквідності, що може негативно вплинути на платоспроможність досліджуваного підприємства. Компанії необхідно приділити увагу управлінню грошовими потоками з метою оптимізації фінансово-господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

1. В умовах дисфункції соціально-економічного розвитку посилюються виклики для фінансово-господарської діяльності суб'єктів аграрного бізнесу – ускладнена логістика, зниження попиту, нестача власних фінансових ресурсів, нестабільність курсу валют, ускладнене планування та прогнозування діяльності.

2. Можна зазначити відносно позитивний прогноз щодо рентабельності діяльності агропідприємств у сфері рослинництва у 2024 р. Серед факторів, які найбільше стримують сільськогосподарську діяльність, – недостатній попит, нестача робочої сили, так звані «інші фактори» (до них доцільно віднести виклики воєнного стану).

3. Сільськогосподарська діяльність визначена як пріоритетна галузь економіки Черкаської області – на період 2021–2023 рр. у Програмі реалізації Стратегії розвитку області визначено сім програм у рамках посилення смарт-спеціалізації регіону, проте їх реалізація призупинена у зв'язку з воєнним станом.

4. На основі опрацювання даних звітності провідного сільськогосподарського підприємства Черкаської області – ПрАТ «Лебединський насінневий завод» – визначено, що 2022 р. став своєрідним «піком» соціально-економічної дисфункції, негативно вплинувши на показники фінансово-господарської діяльності підприємства. У 2023 р. підприємство продемонструвало часткове поліпшення показників, проте аналіз грошових потоків дозволяє дійти висновку про загалом низький рівень ліквідності, що може негативно вплинути на платоспроможність даного суб'єкта господарювання.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням інструментів фінансового менеджменту, які можна використати для підвищення ефек-

тивності фінансової політики підприємства. Так, доцільно проаналізувати можливості використання фінансового важеля з метою оптимізації структури власного та позикового капіталу і підвищення рентабельності діяльності. Основним методичним викликом для здійснення аналітичних розрахунків залишається складність прогнозування показників діяльності. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Мулик Т. О. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-47>
- Мулик Т. О. Організація аналізу грошових потоків на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-3>
- Кошельок Г., Грінченко Р. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. Вип. 2. С. 231–242. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.231
- Україна: Вплив війни на прибутковість сільськогосподарського виробництва. Вип. 3. Середні показники за 2023 рік, поточний стан (січень 2024) на прогноз на 2024 рік. URL: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/opublikovano_tretyi_vipusk_doslidzhennya_ukraina_vpliv_viyni_na_pributkovist_silskogospodarskogo_virobnitstva#
- Очікування сільськогосподарських підприємств у I кварталі 2024 року щодо перспектив розвитку їх ділової активності. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/fin/rp/selo/sg_lkv_2024_u.pdf
- Стратегія розвитку Черкаської області на період 2021–2027 роки, затверджена рішенням Черкаської обласної ради від 11.09.2020 р. № 38-9/VII. URL: <https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/18082022.pdf>
- План реалізації Стратегії розвитку Черкаської області на період 2021–2023 роки, затв. рішенням Черкаської обласної ради від 19.02.2024 р. № 5-17/VIII. URL: <https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/План-реалізації-Стратегії-розвитку-Черкаської-області-на-період-2021-2023-роки.pdf>
- Документація та інформація LNZ Group. URL: <https://www.lnz.com.ua/group/informatsiia-pro-pidpriemstvo>
- ПрАТ «Лебединський насінневий завод». *Сервіс моніторингу даних Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/c/00388932>

REFERENCES

“Dokumentatsiia ta informatsiia LNZ Group” [LNZ Group Documentation and Information]. <https://www.lnz.com.ua/group/informatsiia-pro-pidpriemstvo>

- Koshelok, H., and Hrinchenko, R. "Analiz hroshovykh potokiv u systemi upravlinnia pidpriemstvom" [Analysis of Cash Flows in the Enterprise Management System]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 2 (2020): 231-242.
DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.231
- [Legal Act of Ukraine] (2020). <https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/18082022.pdf>
- [Legal Act of Ukraine] (2024). <https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/План-реалізації-Стратегії-розвитку-Черкаської-області-на-період-2021-2023-роки.pdf>
- Mulyk, T. O. "Metodychni pidkhody do analizu hroshovykh potokiv pidpriemstva" [Methodical Approaches to the Analysis of Cash Flows of the Enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 39 (2022).
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-47>
- Mulyk, T. O. "Orhanizatsiia analizu hroshovykh potokiv na pidpriemstvi" [Organization of the Analysis of Cash Flows at the Enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 40 (2022).
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-3>
- "Ochikuvannia silskohospodarskykh pidpriemstv u I kvartali 2024 roku shchodo perspektyv rozvytky yikh dilovoi aktyvnosti" [Expectations of Agricultural Enterprises in the 1st Quarter of 2024 Regarding the Prospects for the Development of Their Business Activity]. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/fin/rp/selo/sg_lkv_2024_u.pdf
- "PrAT «Lebedynskyi nasinnieviy zavod». Servis monitorynhu danykh Opendatabot" [PJSC "Lebedynsky Seed Plant". Opendatabot Data Monitoring Service]. <https://opendatabot.ua/c/00388932>
- "Ukraina: Vplyv viiny na prybutkovist silskohospodarskoho vyrobnytstva. Vyp. 3. Seredni pokaznyky za 2023 rik, potochnyi stan (sichen 2024) na prohnaz na 2024 rik" [Ukraine: The Impact of the War on the Profitability of Agricultural Production. Vol. 3. Average Indicators for 2023, Current State (January 2024) for the Forecast for 2024]. https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/opublikovano_tretiy_vipusk_doslidzhennya_ukraina_vplyv_viyini_na_prybutkovist_silskogospodarskogo_virobnitstva#